

**Programa pentru examene de
definitivat și gradul didactic II
pentru
Învățători/Institutori/Educatori învățământ special**

Observație:

1. Temele marcate cu asterix (*) nu sunt cerute la definitivat.
2. Tematica este valabilă pentru institutorii, învățătorii, educatoarele din grădinițele speciale sau grădinițele de masă (de la grupele cu copii cu deficiențe) sau persoanele care lucrează în instituțiile speciale de educație (respectiv persoanele care au obținut, în urma parcurgerii și absolvirii unor cursuri recunoscute de ministerul de resort, un atestat în psihopedagogie specială/educație specială).

Competențe teoretice generale - cunoștințe referitoare la:

- o conținutul, componentele și ramurile psihopedagogiei speciale;
- o delimitări conceptuale: defect, deficiență, incapacitate, handicap, compensare, terapie, recuperare etc.;
- o principalele categorii etiologice implicate în apariția deficiențelor;
- o tipologia deficiențelor;
- o structura și conținutul activităților corectiv-compensatorii, recuperatorii și instructiv-educative;
- o practici moderne în psihopedagogia specială : educația timpurie, educație integrată/incluzivă, programe de intervenție personalizată, echipa interdisciplinară etc.);

Competențe metodologice generale vizând:

- o principiile didacticii în educația specială;
- o aplicarea programelor personalizate : recuperatorii, compensatorii, educative;
- o adaptarea curriculară (selectarea și diferențierea conținuturilor, metodelor, procedeelelor și mijloacelor didactice);
- o strategiile de predare-învățare activizante (de exemplu, învățarea mediată, învățarea prin cooperare, învățarea interactivă etc.);
- o evaluarea predictivă, formativă și sumativă;

TEMATICA GENERALĂ:

1.1. Stadiul actual și tendințele privind intervenția, educația și asistența persoanelor cu cerințe speciale

- a. Obiectul, scopul și sarcinile psihopedagogiei speciale. Conținutul și structura psihopedagogiei speciale. Statutul interdisciplinar, relațiile cu psihologia, pedagogia și alte științe. Problematika terminologiei în literatura de specialitate.
- b. Experiența națională și internațională cu privire noile practici în reabilitarea și educația persoanelor/elevilor cu dizabilități.
- c. Finalitățile și cadrul conceptual al asistenței psihopedagogice și educației speciale.

- d. Noile tehnologii informatice și educația specială. Orientări actuale în tehnologia IT pentru persoanele cu dizabilități. Învățarea asistată de calculator la elevii cu dizabilități.*
- e. Modalități de aplicare în practică a Planului de servicii personalizat (PSP) și a Programului de intervenție personalizat (PIP);*

I.2. Organizarea proceselor corectiv-compensatorii și instructiv-educative la elevii cu cerințe educative speciale.

- a. Aplicații ale terapilor educaționale (ocupaționale) în educația specială (ludoterapia, meloterapia, terapia de expresie grafică și plastică, terapia psihomotricității, formarea atoniei personale și sociale etc.).
- b. Specificul proiectării activităților recuperatorii și formative și a programelor individualizate de intervenție la diferite categorii de copii cu deficiențe (ludoterapia, educație psihomotorie, stimularea cognitivă, autonomie personală și socială)
- c. Particularități ale proceselor psihice și învățarea de tip școlar la elevii cu dizabilități.
- d. Factori psihologici și pedagogici ai însușirii citirii, scrierii și matematicii; prechizitii pentru însușirea acestor discipline școlare.
- e. Strategii didactice activizante.
- f. Evaluarea educațională a elevilor cu cerințe educative speciale; rolul și relevanța practică a evaluării educaționale, strategii și metode de evaluare și autoevaluare. Evaluarea didactică: predictivă, formativă, sumativă;
- g. Cooperarea cu părinții și cu diferiți specialiști (logopezi, psihopedagogi, psihomotricieni, psihologi, asistenți sociali etc.).

I.3. Integrarea copiilor cu cerințe educative speciale în școala de masă/obișnuită.

- a. Conceptele de integrare, incluziune, diferențiere. Modalități și forme ale integrării existente în școala românească. Avantaje și limite ale integrării școlare.
- b. Modalități de facilitare a integrării copiilor cu deficiențe în școala publică prin: depistare și intervenție timpurie, educație preșcolară, debut școlar în școala publică, trasee educaționale compatibile cu tipul și gradul de deficiență.
- c. Școala incluzivă: caracteristici și obiective. Aspecte privind managementul școlii incluzive.
- d. Forme de organizare și proiectare didactică în condițiile educației integrate. Aspecte privind adaptarea și individualizarea curriculum-ului școlar pentru elevii cu cerințe educative speciale integrați. (programa adaptată și proiectarea diferențiată a activităților didactice, corective și recuperatorii).*
- e. Aspecte specifice ale relațiilor interpersonale în clasele/școlile incluzive.*

I.4. Problematica generală a psihopedagogiei deficiențelor de intelect:

- a. Cadru conceptual, definiții, terminologie și teorii explicative privind apariția și modul de manifestare al deficiențelor mintale.
- b. Clasificarea și criteriile de clasificare ale deficiențelor mintale/de intelect.

- c. Principalele categorii etiologice responsabile de apariția deficiențelor mintale; etiologia endogenă; etiologia exogenă.
- d. Trăsăturile generale ale deficienței mintale.
- e. Caracteristici psihopedagogice ale elevilor cu intelect de limită, deficiență mintală de gradul I (deficiență mintală ușoară), deficiență mintală de gradul II (deficiență mintală moderată și deficiență mintală severă), deficiență mintală de gradul III (deficiență mintală profundă).
- f. Modalități de organizare a clasei și/sau a grupelor de elevi pentru activități de învățare, pregătire practică și de recuperare/ameliorare a deficiențelor mintale .
- g. Specificul aplicării principiilor didactice, metodelor și procedeele în activitățile instructiv-educative și recuperatorii cu elevii care prezintă deficiențe de intelect;
- h. Obiectivele și conținutul procesului instructiv-educativ și recuperator pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect; strategii de selectare, adaptare și individualizare a conținuturilor educative;*
- i. Specificul proiectării didactice în activitățile instructive-educative și recuperatorii pentru elevii cu deficiențe mintale/de intelect; modele de planificare și proiectare;*

1.5. Noțiuni fundamentale ale psihopedagogiei deficiențelor de auz

- a. Etiologia și clasificarea deficiențelor de auz;
- b. Caracteristici psihopedagogice ale deficiențelor de auz.
- c. Consecințele generale ale pierderii de auz asupra recepționării informației și dezvoltării psihice.*
- d. Conținutul învățământului pentru deficienții de auz; cerințele didactice generale și speciale de care trebuie să țină seama în proiectarea și desfășurarea activităților didactice cu elevii care prezintă deficiențe de auz.
- e. Specificul aplicării metodelor didactice în activitățile școlare desfășurate cu deficienți de auz.*

1.6. Noțiuni fundamentale ale psihopedagogiei deficiențelor de vedere

- a. Etiologia deficiențelor de vedere;
- b. Clasificarea deficiențelor de vedere (după OMS);
- c. Compensarea la deficienții de vedere; mecanisme și tipuri de compensare.*
- d. Deficiențe senzoriale multiple: surdocecitatea – etiologie și tipologie. Sisteme alternative și augmentative de comunicare.*
- e. Conținutul învățământului pentru deficienții de vedere; cerințele didactice generale și speciale de care trebuie să țină seama în proiectarea și desfășurarea activităților didactice cu elevii care prezintă deficiențe de vedere.

1.7. PROBLEMATICA GENERALĂ ȘI ELEMENTE DE PSIHOLOGIA LIMBAJULUI

- a. Definirea tulburărilor de limbaj și impactul lor asupra personalității și comportamentului.
- b. Relația dintre limbaj (comunicare) – personalitate - comportament
- c. Clasificarea tulburărilor de limbaj.
- d. Etiologia tulburărilor de limbaj.

e. *Schema de desfășurare a acțiunii de terapie a tulburărilor de limbaj: stabilirea planului de acțiune terapeutică și individualitatea metodelor, procedeele în cadrul terapiei complexe.**

Bibliografie orientativă:

1. Arcan P.; Ciumageanu D. (1980), **Copilul deficient mintal**, Timisoara, Ed, Facla.
2. Boscaiu, E. (1973), **Prevenirea si corectarea tulburarilor de vorbire in gradinitile de copii**, E.D.P., Bucuresti.
3. Bucuresti.
4. Crețu, Verginia, (2006), **Incluziunea socială și școlară a persoanei cu handicap. Strategii și metode de cercetare**. București, Ed. Printech.
5. Gherguț, A. (2005), **Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri si examene de**
6. **obținere a gradelor didactice**, Editura Polirom, Iași.
7. Gherguț, A. (2006), **Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație**, Editura Polirom, Iași.
8. Gherguț, A.; Neamțu C. (2000), **Psihopedagogie specială**, Editura Polirom Iasi.
9. Mușu, I., Taflan, A. (1997). **Terapia educațională integrată**, Ed. Pro Humanitate, București.
10. Paunescu C. (1978), **Deficienta mintala si organizarea personalitatii**, E.D.P., Bucuresti.
11. Paunescu C. (1977), **Deficienta mintala si procesul invatarii**, E.D.P., Bucuresti.
12. Preda, V. (coord., 2000) , **Orientări teoretico-praxiologice în psihopedagogia specială**, Editura PUC, Cluj-Napoca.
13. **Preda, V. (1993), Psihologia deficienților de vedere, UBB Cluj-Napoca.**
14. Preda, V. (coord., 2002), **Psihopedagogia intervenției timpurii la deficienții vizuali**, PUC, Cluj-Napoca.
15. Paunescu C., Musu I.; **Psihologia speciala integrata. Handicapul mintal, Handicapul intelectual**,
16. Bucuresti, Ed. Pro-Humanitate, 1997.
17. Popovici, D.V. (2000); **Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale** , București, Ed. Pro Humanitate.
18. Popovici, D.V, (2007), **Orientări teoretice și practice în educația integrată**, București, Ed. Pro Humanitate.
19. Pufan C. (1972, 1982), **Probleme de surdo-psihologie**, vol. I și vol. II, E.D.P., București.
20. Radu Gh. si colab. (1999), **Introducere in psihopedagogia scolarilor cu handicap**, Bucuresti,
21. Editura Pro-Humanitate.

22. Radu, Gh. (1999), **Psihopedagogia dezvoltării școlarilor cu handicap**, București, EDP.
23. Radu, Gh., (2002), **Psihologe școlară pentru învățământul special**, București, Ed. Fundației Humanitas.
24. **Tucker, I., Powell, C. (1993).** Copilul cu deficiențe de auz și școala, București.
25. **Ștefan M. (1999),** Psihopedagogia copiilor cu handicap de vedere, **Ed. ProHumanitate.**
26. **Ștefan M. (1981),** Educarea copiilor cu vedere slabă. Ambliopi, **E.D.P., București.**
27. Ungureanu D. (1998), **Copii cu dificultati de invatare**, EDP, Bucuresti.
28. Verza, E., (1973), **Conduita verbală a școlarilor mici**, București, Ed. Didactică și Pedagogică.
29. Verza, E., (1977), **Dislalia și terapia ei**, București, Ed. Didactică și Pedagogică.
30. Verza, E., (1997), **Manualul de psihopedagogie specială**, București, Editura Didactică și Pedagogică.
31. Verza, E. (coord., 1997), **Metodologii contemporane în domeniul defectologiei și logopediei**, Tipografia Universității din Bucuresti.
33. Verza, E., (2003), **Tratat de logopedie**, București, Ed. Fundației Humanitas.
34. Verza, F.E., (2002), **Introducere în psihopedagogia specială și asistența socială**, București, Ed. Fundației Humanitas.
35. Verza, F. V. (2004), **Afectivitate și comunicare la copiii în dificultate**, București, Ed. Fundației Humanitas.
36. Vrasmas, E, Stanică, C., (1997) **Terapia tulburărilor de limbaj. Interventii logopedice**, EDP, Bucuresti.
37. Vărășmaș, T. (2001), **Învățământul integrat și / sau incluziv**, Ed. Aramis, București.
38. Vărășmaș, T., Daunt, P., E., Mușu, I. (1996), **Integrarea în comunitate a copiilor cu cerințe educative speciale**, Editura Alternative, București.